

Mirzayev S

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJ TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
O.SH.Bazarov
2024 yil
Reytingga olingan № 07/05/00521
1 yil 2024 yil

ISHLAB CHIQRISH USKUNALARI XAVFSIZLIGI ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI

Sirtqi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 1000 000 – Xizmatlar
Ta'lim sohasi: 1020 000 – Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Ta'lim yo'nalishi: 61020200 – Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi (Sanoat korxonalari va uskunalari uchun)

Qarshi 2024-yil

	<p>Axborot manbaalari</p> <p>www.gov.uz — O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. www.mintrud.uz – Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi sayti.</p>
7.	<p>Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institute tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun ma'sul: 1.Mirzayev Otabek Abdulkarimovich QarMII, "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrasi dotsenti,</p>
9.	<p>Taqrizchilar: 1.O.D.Raximov-"Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" kafedrasi mudiri, professor. 2.Z.U.Sunnatov-Axborot texnologiyalari va menejment universiteti nodavlat oliy ta'lim tashkiloti rektori. Texnika fanlari nomzodi, dosent.</p>

Fan/modul kodi ICHUXA51004	O'quv yili 2024-2025	Semestr 10	Kreditlar 4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Ishlab chiqarish uskunalari xavfsizligi asoslari	16	114
2.	I. Fanning mazmuni		
<p>Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarga Ishlab chiqarish uskunalari xavfsizligi asoslari bo'yicha bilimlarning nazariy asoslarini, xavfsizlik texnikalarining asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, global darajada amal qiluvchi texnik qonunlar, xavfsizlik talablarini o'rgatish hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, ishlab chiqarish uskunalari xavfsizligi asoslariga uslubiy yondoshuv hamda ilmiy-texnikaviy dunyoqarashini shakllantirish, qonunlar, texnik talablar va kategoriyalar mazmun- mohiyatini bilish, ularga nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish orqali insonning hayotdagi o'rni va ahamiyatini ochib berish.</p> <p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p style="padding-left: 40px;">Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza</p> <p>1- mavzu. Mashina va apparatlarining xavfsiz ishlashini ta'minlash.</p> <p>Mashina va uskunalarning konstruksiyasi, ishlash printsipti, xususiyatlari. Mashina yoki uskunalarni o'rnatish, yig'ish, ta'mirlash bo'yicha ko'rsatmalar. Ulardan foydalanish paytida xavfsizlikni ta'minlash choralari.</p> <p>2-mavzu. Jarohatlovchi omillar va xavfli zonalar.</p> <p>Zarar etkazuvchi omillar manbalari. Mehnat sharoitlarini baholash mezonlari. Gaz, bug va atmosfera mihiti uchun xavfli xududlar</p> <p>3-mavzu. Signal ranglari va xavfsizlik belgilari</p> <p>Sanoat xavfsizligi belgilari. Xavfsizlik belgilarini raqamlanishi. Signal ranglari,</p>			

<p>xavfsizlik belgilari va signallarga qo'yiladigan talablar</p> <p>III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha kursatma va tavsiyalar</p> <p>((Laboratoriya ishlari), (Seminar mashg'ulotlari), (Kurs ishi), (Mustaqil ta'lim) o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi)</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <p style="padding-left: 40px;">Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Dastgohlarning xavfsizligini ta'minlashda asosiy omillar. 2.Ishlab chiqarishda jarohatlanish hodisalari. 3.Mashina konstruksiyalarining xavfli qismlarini bo'yashni o'rganish 4.Ish joylarining ergonomic ko'rsatkichlarini o'rganish. 5.Elektur qurilmalarini yerga ulashni o'rganish. <p>materiallarni talabga muvofiq tanlash tartibi haqida</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p> <p style="padding-left: 40px;">Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar (Mavjud emas)</p> <p>IV. Fan bo'yicha kurs loyihasi</p> <p>Kurs loyihasi fan mavzulariga ta'luqli masalalar yuzaidan talabalarga yakka tartibda tegishli topshiriq shaklida beriladi. Kurs ishining hajmi rasmiylashtirish shakli, baholash mezonlari ishchi fan dasturida va tegishli kafedra tomonidan belgilanadi. Kurs ishini bajarish talabalarda fanga oid bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga xizmat qilish kerak (Mavjud esam)</p> <p style="padding-left: 40px;">V.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Qo'shima tarmoqlardagi huquq va O'z.R. sanoat xavfsizligini soxasidagi qonunchiligi 2.Sanoat xavfsizligini boshqarishda davlat tizimi. 3.Xavfli sanoat ob'ektlarni ro'yhatdan o'tkazish
---

4. Korxonalarni sanoat xavfsizligini ta'minlashda majburiyatlari
5. Sertifikatsiyalashtirish. Uskunalarga texnika xavfsizligini talablari, xavfli sanoat ob'ektlari
6. Sanoat xavfsizligini talablariga rioya qilinishda korxonalaridagi nazorati
7. Sanoat xavfsizlikdagi soxada litsenziyalashtirish
8. Sanoat xavfli ob'ektlarda avariya ro'y berishi bo'yicha sabablarini tekshirish
9. Sanoat xavfsizligini ekspertizasi
10. Sanoat xavfsizligini deklaratsiyasi
11. Sug'urtalashni turlari. Sug'urtalashni huquqiy ishlashi, korxonalaridagi faoliyati bilan bog'liqligi
12. Korxonalar ekspertlarini tayyorlash va qoidalarini sanoat xavfli korxonalarini soxasida
13. Xavfsizlik talablarini tegishli soxalarda boshqaruvi
14. Xavfsiz sharoitlarni tashkil qilish bo'yicha chora - tadbirlar
15. Ehtimolligi mavjud bo'lgan iqtisodiy zararni baholash
16. Halokatlar sharoitida birinchi tibbiy yordam ko'rsatish.
17. Sanoat ob'ektlarining barqarorligini o'rganish bo'yicha ishlarni tashkil qilish va usullari
18. Chang - gaz rejimi, himoya vositalari
19. Kasbiy kasalliklar profilaktikasi (oldini olish chora - tadbirlari).
20. Mehnatni himoyalash masalalarini hal qilishni tahlil etish, halokatlar va inqirozlardan ogohlantirish
21. Sanoat halokatlarini bartaraf qilish rejasini tuzib chiqish
22. Davlat energetika nazorati inspektorini huquq, vazifalari.
23. Ishlab chiqarishda amalga oshiriladigan tuzatish ishlariga boigan talablar, nazorat
24. Davlat yong'in nazorati inspektorini huquq, vazifalari.
25. Elektr tokini odam tanasigata'siri va undan himoya choralari.
26. Yong'in va portlashga xavfli ishlab chiqarishda elektr

27. Ishlab chiqarishda statik elektr va undan himolanish choralari.
28. Korxonada jamoat tekshirishini uyushtirish, bajaradigan vazifalari.
29. Ishlab chiqarishda yashindan himolanish choralari.
30. Ishlab chiqarishda mehnatni muhofaza qilishda ergonomikani ahamiyati.
31. Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligidan himolanish choralari.
32. Ish joylarini sharoitiga ko'ra attestatsiya qilish, korxonalaridagi mehnatni muhofazalash ishlari bo'yicha sertifikatlash
33. Ish beruvchining majburiy javobgarligi.
34. Mehnat xavfsizligi bo'yicha xodimning bilimlarini tekshirish
35. Insonning faoliyat jarayoniga madaptatsiyasi.
36. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlarni to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.
37. Yong'in dan himoyalashning zamonaviy texnik vositalari
38. Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar
39. O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavflar
40. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlarni to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.
41. Yong'in dan himoyalashning zamonaviy texnik vositalari
42. Dunyoda terrorizm va terroristik tashkilotlar
43. Jahondabo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavflar
44. Sanoat-gigienik halokatlarini bartaraf qilish rejasini tuzib chiqish
45. Davlat energetika nazorati inspektorini huquq, vazifalari.
46. Mashinasozlikda amalga oshiriladigan tuzatish ishlariga boigan talablar, nazorat
47. Jahon miqyosida davlat yong'in nazorati inspektorini huquq, vazifalari.
48. Elektr manbasini odam tanasigata'siri va undan himoya choralari.
49. Yong'in va portlashga xavfli ishlab chiqarishda elektr
50. Ishlab chiqarishda statik elektr va undan himolanish choralari.
51. Korxonada jamoat tekshirishini uyushtirish, bajaradigan vazifalari.

	<p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdim qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak: Ishlab chiqarish uskunalari xavfsizligi asoslari haqida dastlabki tushunchalarga ega bo'lish ko'nikmasini shakllantirish(bilim)</p> <ul style="list-style-type: none"> Ishlab chiqarish uskunalaridagi jarayonlarning xususiyatlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; (ko'nikma) talaba ishlab chiqarish uskunalaridagi jarayonlarni tahlil qilish usullarini qo'llash, shu sohaga doir muammolari bo'yicha yechimlar qabul qilish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.</i> (malaka)
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>joriy, oralik nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriklarni bajarish, yakuniy nazorat buyicha yozma ishni</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> Yormatov G'.YO. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqachi", 2019 yil. - 348 b. Radiation safety manual, University of Maryland. College Park, Maryland Revised may 2011. Nigmatov I., Tojiev M. X. "Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi" Darslik.-T.: Iqtisod-Moliya, 2011.-260 b. Yormatov G'.Yo. va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Aloqachi", 2009. - 348 b. G'oyipov H.E. Hayot faoliyati xavfsizligi. -T.: "Yangi asr avlodi", 2007. - 264 b. Qudratov A. va b. "Hayotiy faoliyat xavfsizligi". Ma'ruza kursi. -T.: "Aloqachi" 2005.-355 b. O'. Yo'ldoshev va boshqalar. Mehnatni muxofaza qilish. -T.: Mehnat,

2005.	<p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. -T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. - 56 b.. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. - 48 Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida. - T.:2017 yil 7 fevral, PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. -T.: "O'zbekiston", 2008. Yo'ldoshev O'.R., Usmonov, U., Qudratov O. Mehnatni muhofaza qilish. -T.: Mehnat, 2001 "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi. -T.: 2002., 1-son. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlantirishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori №286, 06.06.1997, -T.: 1997. Ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonida o'quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi to'g'risida NIZOM. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, -T.: 2011., 3-son, 29-modda. Mehnat sharoitlarini baholash va mehnat sharoitlari bo'yicha ish o'rinlarini attestatsiya qilish uslub. Mehnat vazirligi va Sog'liqni saqlash vazirligi ishlab chiqqan, №247, 28.05.1996, -T.: 1996.
-------	--